

Ansvarsfördelning mellan vårdgivare, verksamhetschef och MAS och MAR, utifrån rådande lagar och författningar

Vårdgivare

Den som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet eller tandvårdsverksamhet är vårdgivare. Det gäller både privat och offentligt finansierad verksamhet.

En vårdgivare kan till exempel vara en region, en kommun. Ett aktiebolag, en stiftelse eller en egenföretagare kan vara vårdgivare men kommunen är då huvudman.

Vårdgivaren har ett organisatoriskt ansvar och ska planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård. Det finns också särskilda regler om vårdgivarens ansvar inom olika områden.

Vårdgivaren ansvarar för att

- bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete enligt Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659)
- det finns ett ledningssystem för verksamheten enligt Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)
- utse anmälningsansvarig enligt Lex Maria
- verksamhetschefen enligt HSL har tillräcklig kompetens för sin uppgift
- verksamhetschefen enligt HSL ges möjlighet att utföra sina arbetsuppgifter så att patientsäkerheten är tillfredsställande och att vården vid enheten har god kvalitet
- utse ansvarig för medicintekniska produkter (MTP).

Verksamhetschef enligt HSL

Verksamhetschefen har det övergripande ansvaret för verksamheten och för att tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet.

Vårdgivaren bestämmer vilket ansvar och vilka arbetsuppgifter verksamhetschefen ska ha. Vissa arbetsuppgifter måste dock alltid ingå i verksamhetschefens ansvarsområde, till exempel se till att det finns upprättade rutiner för delegering.

Ledningen av hälso- och sjukvård skall vara organiserad så att den tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården samt främjar kostnadseffektivitet. Ledningsansvaret för verksamhetschefen begränsas av det ansvar medicinskt ansvarig sjuksköterska har.

Verksamhetschef enligt HSL ansvarar för att

- inom ramen för vårdgivarens ledningsansvar ta fram, fastställa och dokumentera rutiner för hur det systematiska kvalitetsarbetet kontinuerligt skall bedrivas för att kunna styra, följa upp och utveckla verksamheten
- mål för verksamheten formuleras och för att målen nås
- uppföljning och analys av verksamheten sker, så att åtgärder kan vidtas och på så sätt förbättra vården
- det finns rutiner för hantering och användning av bland annat medicintekniska produkter.

MAS (Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska) och MAR (Medicinskt Ansvarig Rehabilitering)

I den kommunala hälso- och sjukvården måste det finnas en eller flera MAS. För verksamheter som arbetar med rehabilitering kan det i stället finnas en arbetsterapeut, fysioterapeut eller sjukgymnast som är MAR.

MAS/MAR har ett lagstadgat ansvar enligt Hälso- och sjukvårdslagen för att hög patientsäkerhet och god kvalitet tillgodoses i vården. MAS ansvarar för säker och ändamålsenlig hälso- och sjukvård av god kvalitet.

MAS och MAR har ett särskilt medicinskt ansvar för att

- patienten får en säker och ändamålsenlig hälso- och sjukvård av god kvalitet
- det finns rutiner för att kontakta läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal vid behov
- patienten får den hälso- och sjukvård läkaren har bestämt
- rutinerna för läkemedelshantering är säkra
- besluten om delegering är patientsäkra
- patientjournaler förs
- anmälan görs till kommunal nämnd om en patient utsatts för allvarlig skada eller sjukdom i samband med vård och behandling eller utsatts för risk för det.

Legitimerad personal

Sjuksköterska

I sjuksköterskans yrkesansvar ligger att utföra givna ordinationer och att utifrån egen kompetens och erfarenhet bedöma vårdtagarens tillstånd, vidta lämpliga åtgärder och kalla på expertis när så erfordras. Flera yrkeskategorier har utbildning i allmän omvårdnad, sjuksköterskan har dessutom en kvalificerad utbildning i specifik omvårdnad.

Sjuksköterskans arbete kan indelas i fem områden:

- omvårdnad
- hälsofrämjande och förebyggande arbete
- planering och ledning
- undervisning
- utvecklingsarbete inklusive kvalitetssäkring.

I omvårdnadsprocessen ingår bedömning, analys, planering, genomförande och utvärdering av vården, vilket tydliggörs i vårdplanen. Sjuksköterskan har en samordnande roll i omvårdnadsarbetet.

Förskrivning

Sjuksköterska förskriver hjälpmedel enligt förskrivningsprocessen.

Sjuksköterska som genomgått adekvat utbildning har rätt att förskriva bland annat inkontinenshjälpmedel och /eller vissa läkemedel.

Framtaget av länets MASar och MARar tillsammans med Kunskapscentrum för Kommunal Hälso- och Sjukvård i Dalarna, Högskolan Dalarna. Reviderat december 2021, reviderat juni 2024

Fysioterapeut

Fysioterapeuter har särskild kompetens om hur fysisk aktivitet påverkar rörlighet och hälsa. Varje människas egna förutsättningar är i fokus när fysioterapeuten gör sin professionella bedömning.

Förebyggande, hälsofrämjande och rehabiliterande

Fysioterapeuter arbetar både förebyggande och hälsofrämjande med fysisk aktivitet och rörelse, men också med rehabilitering och habilitering vid skada och sjukdom. Det kan exempelvis röra sig om smärta, stelhet, muskelsvaghet, andningsproblem och psykisk ohälsa.

Fysioterapeuter ser till hela människan oavsett diagnos och arbetar självständigt med utredning och behandling. Arbetet sker ofta i team med till exempel läkare, arbetsterapeut och sjuksköterska.

Fysioterapeuten arbete kan indelas i fler områden:

- rehabilitering, habilitering, korrigerande och kompenserande struktur- och funktionsträning inklusive hjälpmedel
- hälsofrämjande och förebyggande arbete
- handledning och undervisning
- utvecklingsarbete inklusive kvalitetssäkring.

Fysioterapeuten leder tillsammans med arbetsterapeuten rehabiliteringsarbetet inom sitt ansvarsområde.

Förskrivning

Fysioterapeuten förskriver hjälpmedel enligt förskrivningsprocessen

Arbetsterapeut

Arbetsterapeut ansvarar för att bedöma behov av rehabilitering och utgår alltid utifrån den enskildes behov i syfte att individen skall bibehålla en fungerade vardag. Arbetssättet utgår från arbets-terapiprocessen, som innebär att utreda, bedöma, planera, implementera åtgärder, utvärdera och följa upp aktivitetsförmåga. Utifrån arbetsterapeutens kompetens och erfarenhet vidtar denne lämpliga behandlingsåtgärder i dialog med den enskilde. För att stödja den enskilde i ökad delaktivitet och självständighet kan arbetsterapeuten genom sin kunskap och kompetens inom kognition skapa struktur och strategi till den enskilde. Arbetsterapeut har en kvalificerad utbildning i medicinsk rehabilitering och habilitering.

Arbetsterapeutens arbete kan indelas i fler områden:

- rehabilitering, habilitering, aktivitetsträning inklusive hjälpmedel
- personlig ADL, instrumentell ADL, boende och arbete
- hälsofrämjande och förebyggande arbete
- handledning och undervisning
- utvecklingsarbete inklusive kvalitetssäkring.

Arbetsterapeuten leder tillsammans med fysioterapeuten rehabiliteringsarbetet inom sitt ansvarsområde.

Förskrivning

Arbetsterapeuten förskriver hjälpmedel enligt förskrivningsprocessen.

Hjälpmedel

Förskrivning av hjälpmedel kan ske av den eller de som har kompetens för ändamålet. Den som förskriver hjälpmedel ansvarar för att patienten eller vid behov omvårdnads-/omsorgspersonalen, kan använda och hantera hjälpmedlet på rätt sätt.

Hälso- och sjukvårdspersonal

Omvårdnadspersonal som fått delegering bär själv ansvaret för hur han eller hon fullgör arbetsuppgiften.

All hälso- och sjukvårdspersonal ansvarar för

- att all vård och behandling sker enligt vetenskap och beprövad erfarenhet
- att arbeta efter de rutiner och riktlinjer som fastställts av MAS eller verksamhetschef
- hur han eller hon fullgör sina arbetsuppgifter
- att vara väl förtrogen med lagar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd samt lokala anvisningar som gäller för verksamheten
- att rapportera avvikelser i hälso- och sjukvården
- att medverka i kvalitetsutvecklingsarbete såsom framtagande, utprovning och vidareutveckling av rutiner och metoder
- risk- och avvikelshantering samt
- uppföljning av mål och resultat i verksamheten.

Befattningar som styrs av andra lagar och författningar

Enhetschef

Enhetschef ansvarar för att

- de rutiner och riktlinjer som verksamhetschef och MAS fastställt, är väl kända i verksamheten och efterlevs.
- ny personal får den introduktion som krävs för att utföra sina hälso- och sjukvårdsuppgifter
- tillse att personal har åtkomst till nödvändig information och dokumentation avseende hälso- och sjukvård
- i samband med nyanställning av hälso- och sjukvårdspersonal samråda med MAS respektive MAR vid behov.

Undersköterska/vårdbiträde/rehabassistent

Yrkesroller som undersköterska och vårdbiträde regleras inte i lagtexter.

Observera att den person som har erhållit delegering för en hälso- och sjukvårdsuppgift jämställs med legitimerad personal för den delegerade arbetsuppgiften.

Genomgångna författningar

SFS 1992:860	Lag om kontroll av narkotika
SFS 1993:584	Lag om medicinsktekniska produkter
SFS 1996:799	Patientskadelag. Reviderad SFS 2021:364
SFS 2004:168	Smittskyddslagen
SFS 2008:355	Patientdatalag. Reviderad SFS 2021:365
SFS 2010:659	Patientsäkerhetslag. Reviderad SFS 2021:739
SFS 2010:1369	Patientsäkerhetsförordning. Reviderad SFS 2021:781
SFS 2014:821	Patientlagen. Reviderad SFS 2019:964
SFS 2015:315	Läkemedelslag
SFS 2017:30	Hälso- och sjukvårdslagen, HSL. Reviderad SFS 2021:648
SFS 2017:80	Hälso- och sjukvårdsförordning
SFS 2017:372	Lag om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården
SFS 2017:612	Lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. Reviderad SFS 2019:612
SOSFS 1997:14	Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård
SOSFS 1997:21	Allmänna råd om vaccination mot influensa
SOSFS 1998:13	Anmälan av verksamhet på hälso- och sjukvårdens område
SOSFS 1999:26	Föreskrifter och allmänna råd om att förebygga och ha beredskap för att behandla vissa överkänslighetsreaktioner
SOSFS 2004:11	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ansvar för remisser för patienter inom hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2017:25
SOSFS 2005:26	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2020:82
SOSFS 2007:10	Samordning av insatser för habilitering och rehabilitering
SOSFS 2008:1	Användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2021:43
SOSFS 2008:21	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen. Reviderad HSLF 2017:18
SOSFS 2009:6	Bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Reviderad HSLF-FS 2017:16
SOSFS 2011:9	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Reviderad HSLF-FS 2020:64
SOSFS 2014:10	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förebyggande av och behandling vid undernäring. Reviderad HSLF-FS 2017:7
SOSFS 2015:10	Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien i vård och omsorg. Reviderad HSLF-FS 2017:6
HSLF-FS 2015:15	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder i hälso- och sjukvården vid dödsfall. Reviderad HSLF-FS 2017:56
HSLF-FS 2016:40	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och hantering av personuppgifter i hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2020:56
HSLF-FS 2017:37	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2020:83
HSLF-FS 2017:40	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vårdgivares systematiska patientsäkerhetsarbete
HSLF-FS 2017:41	Inspektionen för vård och omsorgs föreskrifter om anmälan av händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada (lex Maria)
HSLF-FS 2018:54	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om att utföra intyg i hälso- och sjukvården. Reviderad HSLF-FS 2020:87
HSLF-FS 2021:52	Socialstyrelsens föreskrifter om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården